

ЗАКОН ЗА ЗАШТИТА ОД ЈОНИЗИРАЧКО ЗРАЧЕЊЕ И РАДИЈАЦИОНА СИГУРНОСТ

Редакциски пречистен текст¹

I. ОПШТИ ОДРЕДБИ

Член 1

Со овој закон се уредува системот на контролата на сите извори на јонизирачко зрачење, како и заштитата на населението и околината од изложеност или потенцијална изложеност на јонизирачко зрачење.

Со овој закон се уредува и постапувањето со радиоактивен и нуклеарен материјал, како и спроведувањето на мерките за радијациона сигурност и нуклеарна безбедност.

Член 1-а

Целите на овој закон се:

1) да обезбеди соодветна заштита за населението, општеството и животната средина, од штетните влијанија од јонизирачкото зрачење и за сигурноста на изворите на јонизирачко зрачење и радиоактивниот отпад и сигурноста и безбедноста на радиоактивните извори;

2) да дозволи користење на нуклеарната енергија и нејзина примена за корисни и мирновременски цели и

3) да осигура дека Република Македонија ќе ги исполни сите обврски кои произлегуваат од ратификуваните меѓународни договори.

Дефиниции

Член 2

Одделни дефиниции и поими употребени во овој закон го имаат следново значење:

1. "Радијационен вонреден настан" е ситуација која наметнува итна вонредна акција со цел да се заштитат работниците и населението независно дали посебно или во целина.

2. "Нивоа на изземање" се вредности утврдени од страна на надлежниот орган, а изразени како концентрации на активности и/или вкупна активност за кои, или под кои, изворите на јонизирачкото зрачење не подлежат на контрола.

---

¹ Редакциски пречистениот текст на Законот за заштита од јонизирачко зрачење и радијациона сигурност ги опфаќа: основниот текст на Законот, објавен во "Службен весник на РМ" бр.48/02, Законот за изменување и дополнување на Законот за заштита од јонизирачко зрачење и радијациона сигурност, објавен во "Службен весник на РМ" бр.135/07, Законот за изменување и дополнување на Законот за заштита од јонизирачко зрачење и радијациона сигурност, објавен во "Службен весник на РМ" бр.53/11, Законот за дополнување на Законот за заштита од јонизирачко зрачење и радијациона сигурност, објавен во "Службен весник на РМ" бр.164/13, Законот за дополнување на Законот за заштита од јонизирачко зрачење и радијациона сигурност, објавен во "Службен весник на РМ" бр.43/14, Законот за изменување и дополнување на Законот за заштита од јонизирачко зрачење и радијациона сигурност, објавен во "Службен весник на РМ" бр.149/15, Законот за изменување и дополнување на Законот за заштита од јонизирачко зрачење и радијациона сигурност, објавен во "Службен весник на РМ" бр.37/16 и Законот за изменување и дополнување на Законот за заштита од јонизирачко зрачење и радијациона сигурност, објавен во "Службен весник на РМ" бр.83/18, во кои е означено времето на нивното влегување во сила и примена.

3. "Доза" е средна енергија на јонизирачкото зрачење ослободена во единица маса од озрачениот материјал или предмет.

4. "Озрачување" е изложеност на јонизирачкото зрачење, кое може да биде внатрешно или надворешно, во зависност дали изворот на јонизирачко зрачење е во или вон човечкото тело.

5. "Јонизирачко зрачење" е електромагнетно, честично и секое друго зрачење кое во интеракција со материјата директно или индиректно произведува парови од јони.

6. "Извор на јонизирачко зрачење" е секој уред, постројка или материја која произведува јонизирачко зрачење, или ослободува радиоактивни материји.

7. "Дозвола" е овластување издадено од страна на надлежниот орган, врз основа на претходна проценка на сигурноста, во која се содржани сите специфични услови што треба да ги исполни правното лице.

8. "Правно лице" е носителот на важечката дозвола за работа или за извор на јонизирачкото зрачење, кој има утврдени права и обврски во поглед на работата или изворот, особено од аспект на заштитата и сигурноста.

9. "Медицинска изложеност" е изложеноста на пациентите како дел од дијагностичките или терапевтските постапки на кои се изложени; на лица кои не работат со извори на јонизирачко зрачење, додека свесно и доброволно помагаат при третманот на пациентите и на лица кои доброволно се изложуваат на зрачења во рамките на програмите за биомедицински истражувања.

10. "Природни радиоактивни извори" се изворите на јонизирачко зрачење од природно терестријално или космичко потекло.

11. "Пријавување" претставува документ со кој правното лице на надлежниот орган му го пријавува својот извор на јонизирачко зрачење.

12. "Население" е секое лице од населението или работници кои работат со извори на јонизирачко зрачење.

13. "Дејност со извори на јонизирачко зрачење" или "дејност" е човекова активност, освен при вонредни радијациони настани, со која може да ја зголеми изложеноста на поединци од зрачење кое потекнува од радиоактивен извор добиен по вештачки пат или од природни радионуклеиди кои со дополнителна обработка резултираат во радиоактивен, фисионен или фертилен материјал;

14. "Заштита од јонизирачко зрачење" е збир на активности и средства што се преземаат за заштита на животот и здравјето на луѓето и животната средина од штетното дејство на јонизирачкото зрачење.

15. "Сигурност" (нуклеарна или радијациона) означува збир од организациони и техничко-технолошки мерки кои обезбедуваат оптимално планирано изложување и оптимален ризик од потенцијалните изложувања на јонизирачко зрачење, вклучувајќи мерки на радијациона заштита, мерки за спречување на вонредни радијациони настани, како и преземени мерки за санирање на последиците доколку такви настани се вклучат.

16. "Радиоактивна контаминација" е присуство на радиоактивна супстанца во или на материјали или во човечкото тело или на други места каде се непожелни, или може да предизвикаат штетни последици.

17. "Радиоактивен отпад" е материјал во било која физичка форма остаток од активности поврзани со него или од интервенции за кои не се предвидува понатамошна употреба, кој содржи или е контаминиран со радиоактивни материји и

има активност или концентрации повисоки од нивото кое не подлежи на контрола и изложувањето на нивното зрачење не е исклучено со овој закон и прописите донесени врз основа на овој закон.

18. "Лиценца" е исправа со која се дава овластување од надлежен државен орган со која се докажува дека се исполнети одредени пропишани услови за стручна оспособеност и овластување за извршување на одредени работи.

19. "Работник со извор на јонизирачко зрачење" е секое лице кое работи полно работно време, скратено работно време или повремено кај правното лице кое врши дејност со извори на јонизирачко зрачење и кое има дефинирани права и обврски во поглед на работната радијациона заштита.

20. "Работна изложеност" е изложеност на работниците во текот на нивната работа, со исклучок на изложувањата кои се исклучени од одредбите на овој закон (член 1-б) и изложувањата од изземените дејности или изземените извори;

21. "Надгледувана зона" е било која работна област која не е определена како контролирана зона и за која не важат посебните мерки за радијациона заштита и сигурност во која условите за работна изложеност се под соодветен надзор;

22. "Активност" е број на радиоактивни распади во единица време;

23. "Деконтаминација" е намалување или отстранување на радиоактивните материји од животната средина, населението, опремата или предметите;

24. "Дозни ограничувања" се ограничување на дозите за кои постои веројатност да бидат примени од поединци изложени на одреден извор и кои се користат во процесот на планирање на радијационата заштита и примена на принципот за оптимизација;

25. "Изземање" е одлука донесена од надлежен орган дека изворот на јонизирачко зрачење и/или дејноста со изворот на јонизирачко зрачење не е предмет на натамошна контрола согласно со закон. Ваква одлука надлежниот орган донесува доколку ризикот од изложеност (вклучувајќи ја и потенцијалната изложеност) е проценет за низок и гарантира радијациона сигурност и безбедност без дополнителна контрола од надлежен орган;

26. "Изложеност" е процес на изложување на дејство на јонизирачко зрачење;

27. "Исклучување" е намерно исклучување на посебна категорија на изложеност од контрола;

28. "Извор - вон употреба" е радиоактивен извор кој веќе не е во употреба ниту постои намера за негова употреба за дејноста за која е дадена дозвола;

29. "Испуштање" е планирано и контролирано испуштање на радиоактивен материјал во течна, гасовита или цврста состојба во животната средина, во границите пропишани од надлежен орган;

30. "Контрола на квалитет" е дел од системот за квалитет кој има за цел да потврди дека структурите, системите и вградените компоненти соодветствуваат со однапред пропишаните услови;

31. "Систем за квалитет" претставува функционална поставеност на управување и работа кај правното лице кое врши дејност со извори на јонизирачко зрачење, која гарантира ефикасна и квалитетна примена на специфичните барања согласно со закон;

32. "Контролирана зона" претставува дефинирана област на работа со извори на јонизирачко зрачење во која важат посебни мерки и услови за радијациона заштита и сигурност и кои имаат за цел контрола на изложувањата на јонизирачко

зрачење, превенција од ширење на радиоактивна контаминација во тек на редовни работни активности и превенција или лимитирање на опсегот на потенцијалните изложувања;

33. "Нуклеарен материјал" е:

1) плутониум-239 (Pu-239), ураниум-233 (U-233) или ураниум збогатен со изотопите ураниум-233 (U-233) или ураниум-235 (U-235), така што односот на вкупната содржина на U-235 или U-233 или и двата изотопа заедно спрема содржината на ураниум-238 (U-238) е поголем од односот на U-235 спрема U-238 кој постои во природата;

2) ураниум осиромашен за содржина на U-235 и

3) ториум и секој од материјалите од потточките 1 и 2, ако се во форма на метал, легура, хемиско соединение или концентрат, како и секој друг материјал кој содржи еден или повеќе од изотопите од потточките 1, 2 и 3;

34. "Нуклеарна и/или радијациона безбедност" е спречување или откривање на кражба, саботажа, неовластен пристап, незаконски трансфер, злонамерни акти кои вклучуваат нуклеарен или друг радиоактивен материјал, сродна опрема и поврзани со нив постројки;

35. "Одлагање" е преместување на радиоактивен отпад во соодветен објект без намера за повторно користење;

36. "Потенцијална изложеност" е изложеност која не се очекува со сигурност, но која веројатно би се случила и која може да се процени однапред;

37. "Работно изложено лице" е секое лице кое во текот на работното време е постојано или повремено изложено на јонизирачко зрачење, освен за изложувањата кои се исклучени од одредбите на овој закон и изложувањата од изземените дејности и извори;

38. "Радиоактивен материјал" е материјал, во која било физичка форма, кој содржи еден или повеќе радионуклиди кои со својот распад произведуваат јонизирачко зрачење и

39. "Изложеност на население" е изложеност на населението од извори на јонизирачко зрачење, со исклучок на професионалната и медицинската изложеност и изложеноста од нормалното природно зрачење, но вклучувајќи ја изложеноста од извори на јонизирачко зрачење и дејности со извори кои имаат дозвола како и во вонредни настани.

II. НАДЛЕЖЕН ОРГАН

Дирекција за радијациона сигурност

Член 3

За вршење на управните и стручните работи од областа на заштитата од јонизирачкото зрачење се основа Дирекција за радијациона сигурност (во натамошниот текст: Дирекција), како самостоен орган на државната управа со својство на правно лице.

Дирекцијата ги врши следниве работи:

1) ја води постапката на пријавување, издавање на дозвола и контрола на изворите на јонизирачкото зрачење, во согласност со овој закон и прописите донесени врз основа на овој закон;

- 2) ги утврдува интервентните нивоа и условите за радијациона заштита и сигурност;
- 3) издава и одзема дозволи за вршење на дејност со извори на јонизирачко зрачење;
- 4) презема интервенции во случај на вонреден настан;
- 5) ги утврдува изложувањата кои се исклучени со општ акт донесен врз основа на овој закон и иземањата на изворите на јонизирачкото зрачење со ниска активност пропишана со општ акт донесен врз основа на овој закон;
- 6) води Национален регистар на изворите на јонизирачкото зрачење и на професионално изложени лица, како и регистар за нуклеарен материјал;
- 7) врши надзор над стручната работа на правните лица кои работат со извори на јонизирачкото зрачење преку овластена стручна институција;
- 8) соработува со други органи на управата и институции во врска со работите што се во надлежност на Дирекцијата;
- 9) се грижи за обука на одговорни лица за радијациона заштита и на лицата кои работат со извори на јонизирачко зрачење;
- 10) иницира истражување во областа на заштитата од јонизирачко зрачење на радијациона сигурност и нуклеарна безбедност;
- 11) воспоставува соодветен начин за информирање на населението во врска со заштитата од јонизирачкото зрачење;
- 12) ја утврдува висината на трошоците за издавање на дозволи и лиценци;
- 13) води евиденција и контрола на вкупниот нуклеарен материјал во Република Македонија;
- 14) изработува План за заштита на населението во случај на радијационен вонреден настан во Република Македонија;
- 15) заверува сертификати за присуство на радионуклиди во производите;
- 16) планира и спроведува меѓународна соработка во областа на јонизирачкото зрачење;
- 17) врши инспекциски надзор и
- 18) врши и други работи во областа на заштитата од јонизирачкото зрачење.

Член 4

Со Дирекцијата раководи директор, кој го именува и разрешува Владата на Република Македонија.

Директорот за својата работа одговара пред Владата на Република Македонија.

Член 4-а

(1) Директорот на Дирекцијата го именува и разрешува Владата на Република Македонија.

(2) За именување на директор се објавува јавен оглас, во најмалку три дневни весници кои се објавуваат на целата територија на Република Македонија од кои еден од весниците што се издаваат на јазикот што го зборуваат најмалку 20% од граѓаните кои зборуваат службен јазик различен од македонскиот јазик.

(3) Мандатот на директорот трае четири години.

(4) За директор на Дирекцијата се именува лице кое покрај општите услови утврдени со закон, треба да ги исполнува и следниве услови:

- 1) е државјанин на Република Македонија;

2) во моментот на именувањето со правосилна судска пресуда не му е изречена казна или прекршочна санкција забрана за вршење на професија, дејност или должност;

3) има стекнати најмалку 240 кредити според ЕКТС или завршен VII/1 степен високо образование;

4) има минимум пет години работно искуство;

5) ²поседува еден од следниве меѓународно признати сертификати за активно познавање на англискиот јазик не постар од пет години:

- ТОЕФЛ ИБТ најмалку 74 бода,
- ИЕЛТС (IELTS) - најмалку 6 бода,
- ИЛЕЦ (ILEC) (Cambridge English: Legal) - најмалку B2 (B2) ниво,
- ФЦЕ (FCE) (Cambridge English: First) – положен,
- БУЛАТС (BULATS) - најмалку 60 бода или
- АПТИС (APTIS) - најмалку ниво B2 (B2).

Комисија за радијациона сигурност

Член 5

Дирекцијата формира Комисија за радијациона сигурност (во натамошниот текст: Комисија), како советодавно тело за определени прашања од областа на заштитата од јонизирачко зрачење и на радијациона сигурност и нуклеарна безбедност.

Комисијата од ставот 1 на овој член ја сочинуваат претставници од Министерството за здравство, Министерството за животна средина и просторно планирање, Министерството за образование и наука, Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство, Министерството за одбрана, Министерството за внатрешни работи, Министерство за транспорт и врски, Министерство за надворешни работи, Дирекција за заштита и спасување, Центар за управување со кризи и Министерство за финансии - Царинска управа како и претставници од редот на научните и стручни институции и организации од областа на јонизирачкото зрачење.

Комисијата, на предлог на органите и институциите од ставот 2 на овој член, ја формира директорот на Дирекцијата.

Комисијата за своето работење донесува деловник за работа.

Републички завод за здравствена заштита

Член 6

Мониторинг на содржината на радионуклеидите во водите, воздухот, земјиштето и храната, како и степенот на изложеност на јонизирачко зрачење на населението врши Републичкиот завод за здравствена заштита.

Републичкиот завод за здравствена заштита, на барање на и под условите пропишани од Дирекцијата, ги врши следниве работи:

---

² Одредбите од членот 4-а став (4) точка 5) од Законот за заштита од јонизирачко зрачење и радијациона сигурност („Службен весник на Република Македонија“ број 48/2002, 135/2007, 53/11, 164/13, 43/14, 149/15 и 37/16) и одредбите од членот 1 од Законот за изменување и дополнување на Законот за заштита од јонизирачко зрачење и радијациона сигурност, (“Службен весник на РМ“ бр.83/18), со кој членот 4-а став (4) точка 5) се дополнува со нова алинеја 6, нема да се применуваат од денот на влегувањето во сила на овој закон до 1 септември 2018 година.

- 1) подготвува и предлага стручни основи за подготовка на подзаконски акти и стандарди во областа на радијационата заштита во согласност со стандардите на меѓународните организации и Европската унија;
- 2) поднесува извештаи до Дирекцијата во врска со унапредување на заштитата при користењето на извори на јонизирачкото зрачење, како и нивна контрола;
- 3) учествува во спроведувањето на обука за безбедно ракување и управување со изворите на јонизирачкото зрачење;
- 4) врши мерења на степенот на изложеност на јонизирачкото зрачење на лицата кои работат со извори на зрачења, како и на населението;
- 5) врши проценка на степенот на изложеноста на јонизирачкото зрачење при работа;
- 6) врши континуирана медицинска контрола и води евиденција за лицата професионално изложени на јонизирачко зрачење и
- 7) врши и други работи во областа на заштитата од јонизирачкото зрачење.
- 8) врши калибрација на мерни инструменти за радијациона заштита.

Дирекцијата може да побара стручни услуги и од други стручни институции што и се неопходни за спроведување на овој закон, овластени од Министерството за животна средина и просторно планирање, Министерството за здравство, Дирекцијата и Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство.

II-а ОВЛАСТЕНИ СТРУЧНИ ТЕХНИЧКИ СЕРВИСИ И ПРАВНИ ЛИЦА ЗА ВРШЕЊЕ НА ДЕКОНТАМИНАЦИЈА

Овластени стручни технички сервиси

Член 6-а

Мониторингот на содржината на радионуклеидите во производите и суровините од животинско и растително потекло и предметите за општа употреба, калибрација на инструменти за мерење на интензитетот на јонизирачкото зрачење и други технички мерења на изворите на јонизирачко зрачење вршат овластени стручни технички сервиси.

Правно лице може да ги врши работите од ставот 1 на овој член само ако добие лиценца за овластен стручен технички сервис од Дирекцијата.

Лиценцата од ставот 2 на овој член Дирекцијата ја издава ако правното лице ги исполнува условите од членот 6-б на овој закон.

Правното лице се овластува работите од ставот 1 на овој член да ги врши за временски период до три години.

Постапката за продолжување на лиценцата започнува најдоцна два месеца пред истекот на временскиот период за кој е издадена лиценцата.

Член 6-б

Овластените стручни технички сервиси задолжително треба да ги исполнуваат следниве услови за работа:

- стручен кадар со соодветно средно и високо образование и работно искуство, оспособен за спроведување на мерки на заштита од јонизирачко зрачење, радијациона сигурност и нуклеарна безбедност,
- соодветни објекти и простории што ги исполнуваат техничките, безбедносните и здравствените услови,

- соодветен број и вид на инструменти, апарати и опрема и
- лабораторија акредитирана во Република Македонија согласно прописите за акредитација.

Овластениот стручен технички сервис може да отпочне со работа по неговиот упис во Централниот регистар.

Со барањето за упис во Централниот регистар се поднесува и лиценцата од Дирекцијата, како доказ дека се исполнети пропишаните услови за работа на овластениот стручен технички сервис.

Член 6-в

Овластениот стручен технички сервис е должен да води евиденција за извршените работи од членот 6-а став 1 на овој закон и да доставува месечни извештаи до 20 во тековниот за претходниот месец, како и годишен извештај најдоцна до 31 март во тековната година за претходната година до Дирекцијата.

На барање на Дирекцијата и во случај на вонреден настан или зголемена радиоактивност над дозволеното ниво овластениот стручен технички сервис е должен веднаш да ја извести Дирекцијата.

Член 6-г

Надзор над работата на овластените стручни технички сервиси врши Дирекцијата.

Ако овластениот стручен технички сервис не ги извршува работите за кој е овластен согласно со одредбите на овој закон или престане да ги исполнува условите пропишани со овој закон, Дирекцијата со решение ќе му ја одземе лиценцата за вршење на работата.

Решението од ставот 2 на овој член е конечно и против него може да се поведе управен спор пред надлежен суд.

Правни лица за вршење на деконтаминација

Член 6-д

Правно лице може да врши деконтаминација на работни простории или на животна средина, само ако добие лиценца за вршење на деконтаминација од Дирекцијата.

Лиценцата од ставот 1 на овој член Дирекцијата ја издава ако правното лице ги исполнува условите утврдени во членот 6-ѓ на овој закон.

Лиценцата од ставот 1 на овој член се издава за период до три години, а постапката за продолжување на лиценцата започнува најдоцна два месеца пред истекот на временскиот период за кој е издадена лиценцата.

Член 6-ѓ

Правното лице кое врши деконтаминација задолжително треба да ги исполнува следниве услови за работа:

- стручен кадар со соодветно средно и високо образование и работно искуство, оспособен за спроведување на мерки на деконтаминација,
- соодветни објекти и простории што ги исполнуваат техничките, безбедносните и здравствените услови и
- соодветни материјално-технички средства за вршење на деконтаминацијата.

Правното лице може да отпочне со работа по неговиот упис во Централниот регистар.

Со барањето за упис во Централниот регистар се поднесува и лиценцата од Дирекцијата како доказ дека се исполнети пропишаните услови за работа на правното лице.

Член 6-е

Правното лице кое врши деконтаминација е должно да води евиденција за извршените деконтаминации и да доставува извештај по секоја извршена деконтаминација до Дирекцијата.

Член 6-ж

Надзор над работата на правното лице кое врши деконтаминација врши Дирекцијата.

Ако правното лице не ги извршува работите за кои е овластено согласно со одредбите на овој закон или престане да ги исполнува условите пропишани со овој закон, Дирекцијата со решение ќе му ја одземе лиценцата за вршење на деконтаминација.

Решението од ставот 2 на овој член е конечно и против него може да се поведе управен спор пред надлежен суд.

III. УСЛОВИ ЗА ВРШЕЊЕ НА ДЕЈНОСТ

Дозвола за вршење на дејност

Член 7

Правното лице може да отпочне со работа само по добивање на дозвола од Дирекцијата и по запишување во единствениот регистар на правни лица кои вршат дејност со извори на јонизирачкото зрачење, во согласност со одредбите на овој закон (во натамошниот текст: регистар).

Дозволата од ставот 1 на овој член се издава на барање и тоа за одреден период до пет години, во зависност од категоризацијата на радиоактивните извори.

Постапката за издавање дозвола од членот 7 став 1 на овој закон започнува со поднесување на барање до Дирекцијата.

Барањето од ставот 1 на овој член се поднесува на два идентични обрасци со прилог на докази.

Дирекцијата во рок од 30 дена од приемот на барањето од ставот 1 на овој член донесува дозвола, а доколку со закон поинаку е утврдено Дирекцијата може да го продолжи овој рок за најмногу уште 30 дена, за што го известува подносителот на барањето.

Образецот на барањето од ставот 3 на овој член и потребната документација за издавање на дозволите од ставот 1 на овој член ги пропишува министерот за здравство во согласност со министерот за информатичко општество и администрација.

По донесувањето на подзаконскиот акт истиот веднаш, а најдоцна во рок од 24 часа се објавува на веб страницата на Дирекцијата.

Секоја промена во условите за вршење на дејност утврдени со овој закон и прописите донесени врз основа на овој закон, може да се врши само врз основа на дозвола од Дирекцијата и по запишувањето во регистарот.

Дозволата од ставот 1 на овој член не смее да се пренесува на друго правно лице.

Член 8

Дозволата од членот 7 на овој закон може да се издаде само, ако:

1) објектите и просториите во кои се работи со извори на јонизирачко зрачење и во кои привремено се складираат и се одлагаат изворите на јонизирачкото зрачење, како и опремата, апаратите и другите уреди што произведуваат јонизирачко зрачење им одговараат на техничките, безбедносните и другите услови;

2) лицата кои работат со извори на јонизирачко зрачење се снабдени со лични заштитни средства, како и со потребна опрема за мерење на интензитетот на зрачењето;

3) лицата кои ќе работат со изворите на јонизирачкото зрачење имаат соодветна стручна подготовка и ги исполнуваат пропишаните здравствени услови за работите што ќе ги вршат;

4) постои програма за радијациона заштита во која се содржани планот за вонредни настани и програмата за обезбедување на квалитет и контрола на сигурност;

5) го пријави изворот на јонизирачкото зрачење со неговите технички и безбедносни карактеристики како и сигурното ракување, во согласност со овој закон, како и прописите донесени врз основа на него;

6) обезбеди радијациона сигурност и нуклеарна безбедност на изворите на јонизирачкото зрачење од оштетување, кражба, нелегално однесување и пренесување, губење или исчезнување;

7) има внатрешна организациона поставеност што обезбедува:

- прецизно определување на должностите и одговорностите на сите кои работат со изворите на јонизирачкото зрачење,

- определување на одговорно лице за радијациона заштита,

- соодветна контрола на влезот на посетителите во контролирана зона и зона под надзор, односно соодветна придружба на посетителите на контролираните зони и зоните под надзор од страна на лица кои имаат потребно знаење од областа на заштитните и сигурносните мерки за тоа подрачје и кои можат да обезбедат соодветна информација и упатства на посетителите на кои можат да влијаат нивните активности и

- систем на ефикасно информирање за состојбите и настаните од интерес за заштитата и сигурноста и

8) се преземени мерките со кои се спречува радиоактивните отпадни материјали да предизвикуваат контаминација на животната средина над пропишаните граници.

Просторот, уредите и опремата, како и лицата кои можат да работат со изворите на јонизирачкото зрачење од ставот 1 на овој член, поблиску ги пропишува Дирекцијата.

Член 9

На правното лице кое бара дозвола да врши дејност која не ја оправдува употребата на изворите на јонизирачкото зрачење од социјален, економски, медицински или друг аспект утврдени со овој закон, Дирекцијата нема да издаде дозвола.

Член 10

Правното лице кое работи со изворите на јонизирачкото зрачење ги надоместува трошоците за издавањето на дозволата од страна на Дирекцијата, одлагањето на радиоактивен отпад, како и за мерењата кои се вршат за време на користењето на изворите, согласно со овој закон.

Висината на трошоците од ставот 1 на овој член ја пропишува Дирекцијата.

Член 11

Постапките за издавање на дозволи се водат согласно со правилата за општа управна постапка, доколку со овој закон поинаку не е определено.

Против решението на Дирекцијата со кое барањето за издавање на дозвола се одбива може да се изјави жалба во рок од 15 дена од денот на приемот на решението до Државната комисија за одлучување во управна постапка и постапка од работен однос во втор степен.

Жалбата по решението не го одлага неговото извршување.

Член 11-а

Надзор над работата на правните лица кои употребуваат извори за јонизирачко зрачење за кои имаат дозвола врши Дирекцијата.

Ако правните лица кои употребуваат извори за јонизирачки зрачења за кои имаат дозвола не ги извршуваат работите за кои им е издадена дозволата согласно со одредбите на овој закон или престанат да ги исполнуваат условите пропишани со овој закон, Дирекцијата со решение ќе им ја одземе дозволата за вршење на дејност.

Решението од ставот 2 на овој член е конечно и против него може да се поведе управен спор пред надлежен суд.

IV. УСЛОВИ ЗА ЗАШТИТА И СИГУРНОСТ

Општи услови

Член 12

Општите услови за заштита од јонизирачкото зрачење и обезбедување на сигурноста на изворите на јонизирачкото зрачење, треба да обезбедат нормална изложеност во рамките на границите на дозите што ги пропишува Дирекцијата и во согласност со следниве основни принципи на радијационата заштита:

1) принцип на оправданост - економска и општествена оправданост на сите видови на работа со извори на јонизирачко зрачење од аспект на придобивките за поединец и целото општество, при што ползата треба да биде поголема во однос на штетата што може да ја предизвика зрачењето врз здравјето на поединецот и околината;

2) принцип на оптимизација - било каква изложеност на лицата и околината мора да биде на најниското можно ниво, при што се земаат предвид економските и општествените фактори и

3) принцип на ограничување на доза - вкупните дози од сите видови на работа со извори на јонизирачко зрачење, не смее да ги надминат утврдените граници од страна на Дирекцијата, со исклучок на персоналната доза примена од пациент со цел за негова сопствена здравствена заштита, како и за лицето кое му помага на пациентот или учествува во медицински или биомедицински истражувања, на доброволна основа.

Обврски на правните лица

Член 13

Правните лица кои вршат дејност во согласност со овој закон имаат обврска да воспостават и обезбедат:

1) програма за радијациона заштита, постапки и други организациони активности во врска со обезбедувањето на заштитата на професионално изложените лица, како и лица од други институции кои времено работат во согласност со овој закон и прописите донесени врз основа на него;

2) план за вонредни настани кој содржи мерки и активности за обезбедување на заштита на населението, како и на професионално изложените лица, а особено:

- определување на изворите кои можат да доведат до потреба од интервенција,
- интервентни нивоа на соодветните заштитни активности, опфатот на нивната примена и роковите за спроведување во зависност од степенот на интензитетот на вонредниот настан и итноста за преземање на мерки,

- опис на методологијата и инструментите за проценка на вонредниот настан и последиците од тој настан на самото место на случувањето, како и надвор од него,

- начин, постапки и рокови за информирање на Дирекцијата и

- мерки за обезбедување на оптимална заштита и за обезбедување на ограничувањето на нормалната изложеност на определена група на лица кои се очекува да бидат изложени на јонизирачкото зрачење од определен извор, така што вкупната доза на зрачења да не биде повисока од максималните граници на озрачување за населението, професионално изложените лица, односно пациентите;

3) соодветен простор, опрема и кадар за заштита од изложеност на јонизирачкото зрачење на населението, професионално изложените лица, односно пациентите;

4) попис на изворите на јонизирачкото зрачење;

5) заштита (лични заштитни средства, дозиметриска контрола, здравствена контрола, степен на изложеност на работниците, проверување на контаминацијата на лицата и предметите, просториите и воздухот во просториите и повремено проверување на исправноста на мерните инструменти и на заштитните средства), како и обука на лицата кои вршат работи од значење за заштитата од изложеност на населението, професионално изложените лица односно пациентите;

6) програма за обезбедување на квалитет и контрола на сигурност, како и опрема за спроведување на таа програма;

7) одржување на активноста и количеството на радиоактивниот отпад на најмалиот можен минимум преку соодветно ракување и деактивирање.

8) работење со радиоактивниот отпад, така што да се обезбеди соодветна класификација, распоредување, постапување, складирање и одлагање;

9) соодветни мерки за постапување, складирање и одлагање на радиоактивниот отпад кој произлегува од конкретна дејност, на сигурен и безбеден начин;

10) деконтаминација на животната средина која била контаминирана од извор на јонизирачкото зрачење или активност во врска со тој извор преку сопствена служба или преку овластено правно лице за вршење на деконтаминација и

11) евиденции во врска со изворите, кадар и мерки за заштита, како и доставување на извештаи во рокови согласно со прописите донесени врз основа на овој закон.

Правните лица од ставот 1 на овој член, се должни да ја известат Дирекцијата за секој физички пренос на изворот на јонизирачкото зрачење и радиоактивниот материјал.

Правните лица од ставот 1 на овој член, се целосно одговорни за заштитата и безбедното ракување со опремата која содржи извор на јонизирачко зрачење.

Изложеност на зрачење

Член 14

Согласно со овој закон, лице може да биде изложено на јонизирачко зрачење при различни услови, како што е професионална изложеност, изложеност на населението и медицинската изложеност.

Одредбите на овој закон се применуваат и во случај на потенцијална изложеност и изложеност при вонреден настан.

Граничните дози, упатствата во врска со нивото на дозите и/ или упатствата во врска со примената, ги пропишува Дирекцијата.

Професионална изложеност

Член 15

Со извор на јонизирачко зрачење може да ракува само лице со соодветни квалификации и здравствена состојба, што ги пропишува Дирекцијата.

Лицето од ставот 1 на овој член, подлежи на редовни здравствени прегледи при вработувањето, во текот на работата и при напуштање на работното место.

Член 16

Со извори на јонизирачко зрачење не смеат да работат:

1) лица помлади од 18 години, со исклучок на ученици постари од 16 години кои се обучуваат за работа која вклучува изложеност на јонизирачко зрачење или употребуваат јонизирачко зрачење за време на нивното учење;

- 2) жени за време на бременост ако работат на работни места кои се директно изложени на дејство на јонизирачко зрачење;
- 3) жени за време на доењето ако работат со отворени извори на јонизирачко зрачење и се изложени на директна радиоактивна контаминација;
- 4) лица заболени од одделни заболувања за кои е контраиндицирана работа со изворите на јонизирачкото зрачење.

Член 17

Лице вработено кај правно лице овластено за вршење на активности согласно со овој закон и кое било привремено работно ангажирано лице од страна на правното лице, е должно да ги применува одредбите за заштита од радијација на овој закон и прописите донесени врз основа на него.

Изложеност на населението

Член 18

Правното лице е должно да се придржува кон условите утврдени со овој закон и прописите донесени врз основа на него кои се однесуваат на изложеноста на населението на јонизирачкото зрачење предизвикана со употребата на изворот за кој тоа има дозвола, освен во случај кога изложеноста се исклучува или ако дејноста со изворот или изворот е изземен од контрола и надзор.

Правното лице е одговорно и ќе ја надомести штетата, доколку работата со изворот предизвикува ослободување на радиоактивни супстанции во околината и со тоа предизвикува штетни последици по човековото здравје и околината.

Член 18-а

Правното лице при употребата на изворот на јонизирачко зрачење за кој тоа има дозвола е должно да обезбеди дека радиоактивните материји од работа и изворите на јонизирачкото зрачење нема да ги испушта во животната средина освен, ако:

- 1) има одобрение за супстанциите дека не подлежат повеќе на контрола или одлагањето е во границите на дозволената изложеност на населението определени со општ акт на Дирекцијата;
- 2) одлагањата се контролирани и
- 3) изложеноста на населението предизвикана од одлагањата е ограничена во рамките кои се утврдени согласно со овој закон.

Границите на дозволената изложеност на населението од ставот 1 на овој член ги пропишува Дирекцијата во согласност со Министерството за здравство.

Член 19

Следењето и контролата врз дозволените испуштања на радиоактивните материји во околината ќе го врши правното лице кое го употребува изворот на јонизирачко зрачење за кој има дозвола и за тоа ја известува Дирекцијата и Министерството за животна средина и просторно планирање.

Максимално дозволени граници на испуштање на радиоактивни материји во животната средина, начинот на следење и контрола врз дозволените испуштања, водење на евиденција, како и начинот на известување за истите ги пропишува Дирекцијата во согласност со Министерството за животна средина и просторно планирање.

Медицинска изложеност

Член 20

Медицинската изложеност треба да има свое оправдување врз основа на споредба на нејзините дијагностички или терапевтски придобивки во однос на радијационите нарушувања што може да ги предизвика, земајќи ги предвид придобивките и ризиците од расположливите алтернативни техники кои не вклучуваат медицинска изложеност.

Член 21

Во случај на медицинска изложеност правното лице треба да обезбеди:

1) ниту еден пациент да не биде подложен на дијагностичка или терапевтска изложеност, освен ако изложеноста е препишана од страна на матичен лекар или на лекар специјалист;

2) целосна заштита на пациентот при упатувањето и за време на медицинската изложеност што е обврска на лекарите;

3) вклучување на медицински и помошен персонал (здравствени стручњаци или стручњаци со соодветна стручна обука) за вршење на дијагностички и/или терапевтски постапки препишани од страна на матичен лекар или од лекар специјалист;

4) калибрација на изворот, дозиметрија и квалитет под надзор на медицински физичар или специјалист за медицинска нуклеарна физика, при дијагностичка и/или терапевтска примена на јонизирачкото зрачење (вклучувајќи телетерапија, радионуклидна терапија и брахитерапија) и

5) обука на персоналот согласно со прописите донесени врз основа на овој закон.

Начинот на спроведувањето на обуката од ставот 1 точка 5) на овој член го пропишува Дирекцијата.

Потенцијална изложеност

Член 21-а

Во случај на потенцијална изложеност, Дирекцијата врши увид и следење на:

1) потенцијалните извори на јонизирачкото зрачење и

2) изложеноста на природното зрачење и изложеноста на радиоактивни материи кои бараат преземање на постапки со цел за намалување или спречување на изложеноста.

Радиоактивен отпад и искористени извори на јонизирачко зрачење

Член 22

Правното лице е одговорно, активноста и обемот на било каков радиоактивен отпад кој е резултат на работа со изворот за кој има дозвола, да го сведе на најниското можно ниво и да ракува со отпадот, односно да го собира, чува, кондиционира, транспортира и одлага на начин утврден со овој закон и прописите донесени врз основа на него.

Начинот на ракување со отпадот, односно собирањето, чувањето, кондиционирањето, транспортирањето и одлагањето го пропишува Дирекцијата.

Член 22-а

Увозот на радиоактивен отпад и/или нуклеарен отпад на територијата на Република Македонија е забранет.

Член 22-б

Правно или физичко лице кое поседува извор на јонизирачко зрачење и/или радиоактивен отпад спротивно на одредбите од овој закон е должно да ги сноси трошоците за негово одземање, превоз и складирање.

Член 22-в

Превозот и складирањето на напуштените извори на јонизирачко зрачење и/или радиоактивен отпад го вршат овластени стручни технички сервиси на барање на Дирекцијата.

Средствата за превоз и складирање на напуштените извори на јонизирачко зрачење и/или радиоактивен отпад од ставот 1 на овој член се обезбедуваат од Буџетот на Република Македонија.

Членот 23 е избришан, види: Законот за изменување и дополнување на Законот за заштита од јонизирачко зрачење и радијациона сигурност, ("Службен весник на РМ" бр.135/07).

Член 24

Одлагање на искористените извори на јонизирачкото зрачење и на радиоактивниот отпад се врши во складиште на локација утврдена од Владата на Република Македонија на предлог на Дирекцијата, а врз основа на претходно добиено мислење од Министерството за животна средина и просторно планирање и Министерството за здравство.

Трошоците за одлагање на искористените извори на јонизирачкото зрачење и на радиоактивниот отпад паѓаат на товар на правното лице кое го поседува изворот или отпадот. Трошоците за ракување со радиоактивниот отпад се во висина утврдена согласно со членот 10 на овој закон.

Радијациони вонредни настани**Член 25**

Владата на Република Македонија на предлог на Дирекцијата, донесува План за заштита на населението во случај на радијационен вонреден настан во Република Македонија.

Радијационен вонреден настан прогласува Владата на Република Македонија на предлог на Дирекцијата.

Планот за заштита на населението во случај на радијационен вонреден настан во Република Македонија се ревидира и усогласува со потребите, како и со новите достигнувања во областа на заштитата од јонизирачкото зрачење и радијационата сигурност и нуклеарната безбедност, зависно од проценката на степенот на радиоактивната контаминација и во согласност со меѓународните конвенции.

Член 25-а

Правното лице кое употребува извор на јонизирачко зрачење за кое има дозвола должно е навремено да ја известува Дирекцијата во случај на појавување или кога се очекува да се појави настан кој наметнува преземање на мерки за заштита, како и да ја информира за:

- развојот на настанот,
- преземените мерки за заштита на населението и
- потенцијалната изложеност.

Радиоактивен и нуклеарен материјал

Член 26

Радиоактивен и нуклеарен материјал може да се употребува само за мирновременски цели и во согласност со ратификуваните меѓународни договори.

Член 26-а

Правните лица можат да вршат увоз, извоз, транзит и користење на радиоактивен и нуклеарен материјал само по добивање на дозвола од Дирекцијата.

Член 26-б

Правните лица можат да вршат научни истражувања кои се однесуваат на користење на радиоактивниот и нуклеарниот материјал само по претходна писмена согласност на Дирекцијата за вршење на овие истражувања.

Мерки за радијациона сигурност и нуклеарна безбедност

Член 26-в

Дирекцијата врши процена и контрола над радиоактивниот и нуклеарниот материјал кој е предмет на мерките за радијациона сигурност и нуклеарна безбедност и обезбедува усогласеност со условите утврдени со овој закон.

Дирекцијата обезбедува ефективно спроведување на мерките за радијациона сигурност и нуклеарна безбедност преку:

- 1) мерење на радиоактивен и нуклеарен материјал;
- 2) процена на ефикасноста на мерењата;
- 3) проверка на разликите во мерењата и
- 4) вршење на попис на радиоактивен и нуклеарен материјал.

Член 26-г

Правното лице кое користи, употребува и транспортира нуклеарен материјал е должно да ја надомести штетата во висина од 100.000.000 евра во денарска противвредност според средниот курс на Народната банка на Република Македонија во случај на нуклеарна несреќа.

Правното лице од ставот 1 на овој член е должно да достави банкарска гаранција до Дирекцијата за надоместување на евентуално настанатата штета.

IV-а. ОВЛАСТУВАЊЕ ЗА ПОДЗАКОНСКИ АКТИ

Член 26-д

Се овластува директорот на Дирекцијата да донесе подзаконски акти за:

1) критериумите во однос на просторните услови, објектите, материјално-техничката опрема и стручниот кадар на овластените стручни технички сервиси и на правните лица за деконтаминација, како и формата и содржината на барањето за издавање на лиценца и формата и содржината на лиценцата;

2) видовите на обуки и содржината на програмата за обука на одговорните лица за радијациона заштита и на лицата кои работат со извори на јонизирачки зрачења;

3) формата и содржината на образецот на пријавата за извори на јонизирачко зрачење како и начинот и постапката за пријавување;

4) формата и содржината на образецот на барањето за издавање на дозволата за вршење на дејност со извори на јонизирачко зрачење, формата и содржината на образецот на дозволата, како и начинот и постапката за издавање на дозволата;

5) содржината на Програмата за радијациона заштита, планот за вонредни настани и програмата за обезбедување на квалитет и контрола на сигурност;

6) граници за изложеност на јонизирачкото зрачење и условите на изложеност во посебни случаи и во вонредни настани;

7) критериуми и мерки за заштита од јонизирачко зрачење за вршење на дејност со рендгенски апарати, акцелератори и други уреди кои произведуваат јонизирачко зрачење;

8) критериуми и мерки за заштита од јонизирачко зрачење при вршење на дејност со извори на јонизирачко зрачење;

9) здравствени услови за работа со извори на јонизирачко зрачење, како и мерките, содржината и начинот на вршење на здравствени прегледи на лица кои работат со извори на јонизирачко зрачење;

10) максимално дозволени граници на испуштање на радиоактивни материји во животната средина, начин на вршење мониторинг, водење евиденција и поднесување извештаи;

11) максимално дозволени количини на радионуклиди во храна, вода, воздух, земјиште, производи и сировини од животинско и растително потекло и предмети за општа употреба;

12) максимално дозволени количини на радионуклиди во металите, градежниот материјал, вештачки ѓубриња, пепел од термоелектраните и отпадниот материјал од рудници и топилници;

13) критериуми за примена на извори за јонизирачко зрачење во медицината, ветеринарната медицина, фармацевцијата и стоматологијата;

14) начинот и роковите на испитување на изворите на јонизирачко зрачење, мерење на изложеноста на пациентите при дијагностички и терапевтски постапки, водење на евиденција и поднесување на извештаи;

15) начинот и мерењето на изложеноста на професионално изложени лица, водење на евиденција и поднесување на извештаи;

16) начинот и мерењето на изложеноста на населението, водење на евиденција и поднесување на извештаи;

17) начин на транспортирање на радиоактивен и нуклеарен материјал;

18) производство, употреба, ракување, складирање, како и увоз и извоз на радиофармацевтици;

19) критериуми за иземање на извор на јонизирачко зрачење и исклучување на изложеност на дефиниран извор од контрола;

20) категоризација на извори на јонизирачко зрачење, како и категоризација на радиоактивен и нуклеарен материјал и

21) категоризација на радијациони и нуклеарни закани.

Подзаконските прописи од ставот 1 на овој член директорот на Дирекцијата ги донесува по прибавено мислење од надлежните министерства.

V. НАДЗОР

Член 27

Надзор над примената на овој закон и прописите донесени врз основа на него врши Дирекцијата.

Работите на инспекцискиот надзор над спроведувањето и примената на овој закон и прописите донесени врз основа на него врши Дирекцијата преку инспектори за радијациона сигурност.

Инспектор за радијациона сигурност може да биде лице кое:

- е државјанин на Република Македонија,
- е полнолетно,
- има општа здравствена способност,
- не му е изречена казна со правосилна судска пресуда за забрана на вршење професија, дејност или должност,
- има стекнати најмалку 240 кредити според ЕКТС или завршен VII/1 степен од соодветната област, што се докажува со уверение,
- има пет години работно искуство во соодветната област,
- ги исполнува другите услови утврдени во актот за систематизација на работните места,
- поседува потврда за познавање на компјутерски програми за канцелариско работење и
- има лиценца за инспектор од областа на надлежноста на инспекциската служба.

Член 28

Инспекторот од членот 27 на овој закон има легитимација издадена од Дирекцијата.

Формата и содржината на легитимацијата од ставот 1 на овој член ја пропишува Дирекцијата.

Член 28-а

Инспекторот врши најавен и ненајавен инспекциски надзор и пред почетокот на вршењето на инспекцискиот надзор е должен да го извести одговорното лице во правното лице за вршењето на инспекцискиот надзор и да се легитимира.

Член 28-б

Инспекцискиот надзор инспекторот го врши преку:

- 1) редовен инспекциски надзор;
- 2) вонреден инспекциски надзор и
- 3) контролен инспекциски надзор.

Член 28-в

Редовниот инспекциски надзор опфаќа надзор над спроведувањето на овој закон и прописите донесени врз основа на него.

Вонредниот инспекциски надзор се врши врз основа на иницијативи, претставки, предлози поднесени од државни органи, правни и физички лица, како и во случај на сомневање на инспекторот.

Контролен инспекциски надзор се врши по истекот на рокот определен во решението донесено од страна на инспекторот.

Член 28-г³

Правните лица се должни да овозможат непречено вршење на инспекцискиот надзор во секое време и во сите делови на објектите каде што се врши дејност со извори на јонизирачко зрачење и на барање на инспекторот да даваат вистинити и точни податоци, информации и други материјали, без надоместок и да овозможат привремено одземање на документацијата или други предмети кои можат да послужат како доказ во судската постапка.

Член 28-г⁴

Директорот изготвува предлог на годишна програма за работа на инспекциската служба и истата ја доставува до Инспекцискиот совет, најдоцна до 31 октомври во тековната година за следната година, за давање на согласност.

Директорот ја донесува годишната програма за работа на инспекторатот во рок од седум дена од денот на приемот на согласноста од Инспекцискиот совет, односно најдоцна до 10 декември во тековната година доколку Инспекцискиот совет не ја разгледа и не достави согласност, односно забелешки во рокот утврден со закон.

Врз основа на донесената годишна програма директорот/министерот подготвува квартални планови за работа на секој инспектор кои збирно ги доставува на разгледување до Инспекцискиот совет најдоцна две недели пред почетокот на следниот календарски квартал и тоа до 15 декември за првиот квартал од следната година, до 15 март за вториот, до 15 јуни за третиот, односно до 15 септември за четвртиот квартал во тековната година.

Во кварталните планови за работа за секој инспектор, директорот задолжително го внесува бројот на планирани надзори во следните три месеци, како и степенот на сложеност на секој од надзорите.

Врз основа на кварталните планови за секој инспектор директорот подготвува месечен план за работа, кој план содржи и распоред на надзори по датуми и по субјекти на надзор.

---

³ Член 28-г од Законот за изменување и дополнување на Законот за заштита од јонизирачко зрачење и радијациона сигурност (“Службен весник на РМ“ бр.135/07).

⁴ Член 28-г од Законот за дополнување на Законот за заштита од јонизирачко зрачење и радијациона сигурност (“Службен весник на РМ“ бр.164/13).

Директорот најдоцна две недели од почетокот на тековниот календарски квартал за претходниот до Инспекцискиот совет збирно доставува квартални извештаи за работата на секој инспектор и тоа до 15 јануари за четвртиот квартал од претходната година, до 15 април за првиот квартал, до 15 јули за вториот, односно до 15 октомври за третиот квартал во тековната година.

Директорот најдоцна до 1 март во тековната година до Инспекцискиот совет доставува годишен извештај за работата на инспекциската служба за претходната година.

Член 28-д

Ако инспекторот при вршењето на инспекцискиот надзор утврди дека со повреда на закон или друг пропис е сторен прекршок или кривично дело е должен без одлагање да поднесе барање за поведување на прекршочна постапка, односно пријава за кривично дело.

Ако за прекршокот или кривичното дело е надлежен друг државен орган, инспекторот е должен да го извести.

Член 29

Во вршењето на инспекцискиот надзор, инспекторот има право и овластување да:

- 1) нареди отстранување во определен рок утврден недостаток или неправилност во работата;
- 2) забрани за вршење на дејност или употреба на опрема;
- 3) забрани за работа на работници кои не ги исполнуваат здравствените услови за работа со изворите на јонизирачкото зрачење;
- 4) забрани за работа на работници кои не ги исполнуваат условите пропишани со овој закон и прописите донесени врз основа на овој закон;
- 5) забрани за постапување со радиоактивен и нуклеарен материјал ако не е во согласност со овој закон и прописите донесени врз основа на него.
- 6) забрани за постапување со радиоактивен отпад, ако не е во согласност со овој закон и прописите донесени врз основа на него и
- 7) нареди и други мерки за заштита од јонизирачко зрачење и сигурност на изворите.

За работите од ставот 1 на овој член инспекторот донесува решение.

Член 30

Против решението од член 29 став 2 на овој закон, може да се изјави жалба до Државната комисија за одлучување во управна постапка и постапка од работен однос во втор степен, во рок од 8 дена од денот на приемот на решението.

Жалбата не го одлага извршувањето на решението.

VI. Прекршочни одредби

Член 31

Глоба во износ од 5.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на правно лице, ако:

- 1) отпочне со вршење на дејност без лиценца (член 6-а став 2);

- 2) отпочне со вршење на дејност пред уписот во Централниот регистар (член 6-б став 2);
- 3) постапи спротивно на одредбата од членот 6-в на овој закон;
- 4) отпочне со вршење на деконтаминација без лиценца (член 6-д став 1);
- 5) отпочне со работа пред уписот во Централниот регистар (член 6-ѓ став 2);
- 6) постапи спротивно на одредбата од членот 6-е на овој закон;
- 7) отпочне со работа без дозвола и пред да се запише во единствениот регистар (член 7 став 1);
- 8) продолжи да работи по истекот на периодот за кој е дадена дозволата (член 7 став 2);
- 9) изврши промена во условите за вршење на дејноста без дозвола (член 7 став 3);
- 10) ја пренесе дозволата на друго правно лице (член 7 став 4);
- 11) не ги воспостави и обезбеди обврските од членот 13 став 1 на овој закон;
- 12) не ја извести Дирекцијата за физички пренос на изворот на јонизирачкото зрачење и радиоактивниот материјал (член 13 став 2);
- 13) не обезбеди целосна заштита и безбедно ракување со опремата (член 13 став 3) ;
- 14) постапи спротивно на одредбата од членот 16 на овој закон;
- 15) не се придржува кон условите за изложеноста на населението пропишани со овој закон и прописите донесени врз основа на него (член 18 став 1);
- 16) постапува спротивно на членот 18-а став 1 од овој закон;
- 17) не врши следење и контрола врз дозволените испуштања на радиоактивни материји во околината или не достави известување (член 19 став 1) ;
- 18) не постапи согласно со членот 22 став 1 на овој закон;
- 19) врши увоз на радиоактивен отпад спротивно на членот 22-а од овој закон;
- 20) не постапи согласно со членот 22-б на овој закон;
- 21) врши одлагање на радиоактивниот отпад надвор од складиштето определено согласно со членот 24 став 1 на овој закон;
- 22) постапи спротивно на одредбата од членот 25-а на овој закон;
- 23) употребува радиоактивен и нуклеарен материјал спротивно на одредбата од членот 26 на овој закон;
- 24) врши увоз, извоз, транзит или користење на радиоактивен и нуклеарен материјал без дозвола (член 26-а);
- 25) врши научни истражувања без претходна согласност на Дирекцијата (член 26-б) и
- 26) не постапи согласно со членот 26-г на овој закон.

За дејствијата од ставот 1 на овој член, покрај паричната казна на правното лице, ќе му се изрече и прекршочна санкција привремена забрана на вршење одделна дејност во траење од три до пет години.

Глоба во износ од 30% од одмерената глоба за правното лице ќе му се изрече и на одговорното лице во правното лице за прекршоците од став 1 на овој член, како и прекршочна санкција забрана на вршење на дејност во траење до една година.

Член 32

Глоба во износ од 4.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на правно лице ако распореди на работно место со извор на јонизирачко зрачење, лице со несоодветна квалификација и здравствена состојба, односно не обезбеди редовни здравствени прегледи (член 15).

За дејствијата од ставот 1 на овој член, покрај паричната казна на правното лице ќе му се изрече и прекршочна санкција привремена забрана на вршење одделна дејност во траење од три до пет години.

Глоба во износ од 30% од одмерената глоба за правното лице ќе му се изрече и на одговорното лице во правното лице за прекршоците од став 1 на овој член, како и прекршочна санкција забрана на вршење на професија, дејност или должност во траење од една до три години.

Член 32-а

Глоба во износ од 25 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на службеното лице во Дирекцијата кое нема да донесе решение односно дозвола во роковите утврдени со членот 7 став 5 од овој закон.

Член 33

Глоба во износ од 500 евра во денарска противвредност ќе му се изрече на лицето кое е вработено во правното лице кое има дозвола, ако не ги применува одредбите за заштита од радијација пропишани со овој закон и прописите донесени врз основа на него (член 17).

Член 33-а

За прекршоците утврдени во членовите 31, 32 и 33 од овој закон, инспекторот за радијациона сигурност е должен на сторителот на прекршокот да му издаде прекршочен платен налог, согласно Законот за прекршоците.

Инспекторот за радијациона сигурност е должен да води евиденција за издадените прекршочни платни налози од ставот 1 на овој член и за исходот на постапката.

Во евиденцијата од ставот 2 на овој член се собираат, обработуваат и чуваат следните податоци: име и презиме, односно назив на сторителот на прекршокот, живеалиште, односно престојувалиште, седиште, вид на прекршокот, број на прекршочниот платен налог кој му се издава и за исходот на постапката.

Личните податоци од ставот 3 на овој член се чуваат пет години од денот на внесување во евиденцијата.

Формата и содржината на прекршочниот платен налог ги пропишува директорот на Дирекцијата.

Член 33-б

Одмерувањето на висината на глобата за правното лице се врши согласно со Законот за прекршоците.

Член 33-в

Прекршочната постапка за прекршоците предвидени во овој закон ја води и прекршочни санкции изрекува надлежниот суд.

VII. ПРЕОДНИ И ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

Член 34

До воспоставување на инспекциската функција во рамките на Дирекцијата, инспекцискиот надзор го вршат постојните државни инспекторати и управи:

1) Државниот санитарен и здравствен инспекторат во согласност со одредбите од Законот за санитарната и здравствената инспекција кои се однесуваат на здравјето на луѓето;

2) Државниот инспекторат за животна средина во согласност со одредбите од Законот за унапредување на животната средина и природата кои се однесуваат на животната средина и

3) Управата за ветеринарство и Државниот инспекторат за земјоделство во согласност со одредбите од Законот за ветеринарно здравство кои се однесуваат на содржината на радионуклиди во сточната храна, растенијата, семето на растенијата и домашните животни.

Член 35

Врз основа на инспекцискиот надзор извршен согласно со членот 34 на овој закон, Дирекцијата има право:

1) да нареди да се отстрани во определен рок утврден недостаток или неправилност во работата која може да предизвика штетно влијание врз здравјето и безбедноста на луѓето, но не претставува директна закана;

2) забрани вршење на дејност, целосно или делумно, употреба на опрема, како и работа на работници доколку не се исполнети условите пропишани со овој закон;

3) забрани постапување со радиоактивен материјал, ако не е во согласност со овој закон и прописите донесени врз основа на него;

4) да забрани натамошна употреба на извор на јонизирачко зрачење што не се користи во согласност со условите утврдени со овој закон, се до отстранување на недостатоците и

5) нареди и други мерки за заштита од јонизирачкото зрачење.

Член 36

Правните лица кои работат со извори на јонизирачко зрачење, должни се своето работење да го усогласат со одредбите на овој закон во рок од една година од денот на влегувањето во сила на овој закон.

Правните лица од ставот 1 на овој член должни се во рок од еден месец од денот на истекот на рокот од ставот 1 на овој член да поднесат барање до Дирекцијата за продолжување на дозволата.

Ако правното лице не поднесе барање во рокот определен во ставот 2 на овој член, ќе се смета дека нема дозвола за работа.

Член 37

До определување на локацијата за складиштето во кое ќе се врши одлагање на радиоактивниот отпад, правните лица кои користат извори на јонизирачко зрачење, должни се да вршат привремено одлагање на отпадот во сопствен или во друг простор и на начин што ќе го одобри Дирекцијата.

Член 38

Демонтажата на постоечките радиоактивни громобрани ќе се изврши по обезбедувањето на услови на безбедно складирање на искористените извори на јонизирачкото зрачење.

Правните лица кои поседуваат радиоактивни громобрани ќе отпочнат со демонтажа по добивањето на согласност од Дирекцијата.

Член 39

Дирекцијата почнува со работа со денот на именувањето на директорот.

Владата на Република Македонија во рок од три месеци од денот на влегувањето во сила на овој закон ќе го именува директорот на Дирекцијата.

Директорот на Дирекцијата ќе го донесе актот за организација и систематизација на работните места, најдоцна во рок од три месеци од денот на неговото именување.

Постојните инспектори, Дирекцијата ги презема во рок од три месеци по донесувањето на актите од ставот 3 на овој член.

Член 40

Дирекцијата ќе ги донесе општите акти предвидени со овој закон, најдоцна во рок од девет месеци од денот на именувањето на директорот на Дирекцијата.

До донесување на општите акти од ставот 1 на овој член, ќе се применуваат постојните прописи, ако не се во спротивност со одредбите на овој закон.

Член 41

Со денот на влегувањето во сила на овој закон престанува да важи Законот за заштита од јонизирачко зрачење ("Службен лист на СФРЈ" број 53/91).

Со отпочнување на вршење на инспекцискиот надзор од страна на Дирекцијата, согласно со одредбите на овој закон престануваат да се применуваат одредбите од Законот за заштита и унапредување на животната средина и природата ("Службен весник на Република Македонија" број 69/96, 13/99 и 41/2000) и Законот за санитарната и здравствената инспекција ("Службен весник на Република Македонија" број 19/95), што се однесуваат на инспекцискиот надзор за заштита од јонизирачкото зрачење.

Член 42

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во "Службен весник на Република Македонија".

ПРЕОДНИ И ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ
од Законот за изменување и дополнување на Законот
за заштита од јонизирачко зрачење и радијациона сигурност
("Службен весник на РМ" бр.135/07)

Член 46

Правните лица кои работат со извори на јонизирачки зрачења се должни своето работење да го усогласат со одредбите на овој закон во рок од шест месеца од денот на влегувањето во сила на овој закон.

Член 47

Решенијата за овластување издадени на правните и физичките лица до отпочнувањето со работа на Дирекцијата ќе престанат да важат во рок од три месеца од денот на влегувањето во сила на овој закон.

Член 48

Постапките за издавање на дозволи кои се отпочнати пред денот на влегувањето во сила на овој закон ќе се завршат согласно со Законот за заштита од јонизирачко зрачење и радијациона сигурност („Службен весник на Република Македонија" број 48/2002).

Член 49

Подзаконските акти предвидени со овој закон ќе се донесат во рок од една година од денот на влегувањето во сила на овој закон.

Член 50

Се овластува Законодавно-правната комисија на Собранието на Република Македонија да утврди пречистен текст на Законот за заштита од јонизирачко зрачење и радијациона сигурност.

Член 51

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во "Службен весник на Република Македонија".

ПРЕОДНИ И ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ
од Законот за изменување и дополнување на Законот
за заштита од јонизирачко зрачење и радијациона сигурност
("Службен весник на РМ" бр.53/11)

Член 4

Одредбите од членовите 2 и 3 на овој закон ќе започнат да се применуваат со започнувањето на примената на Законот за основање на Државната комисија за одлучување во управна постапка и постапка од работен однос во втор степен.

Член 5

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

ЗАВРШНА ОДРЕДБА
од Законот за дополнување на Законот
за заштита од јонизирачко зрачење и радијациона сигурност
("Службен весник на РМ" бр.164/13)

Член 3

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“, а ќе започне да се применува од 1 мај 2014 година.

ПРЕОДНИ И ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ
од Законот за дополнување на Законот
за заштита од јонизирачко зрачење и радијациона сигурност
("Службен весник на РМ" бр.43/14)

Член 2

Директорот на Дирекцијата именуван до денот на започнувањето на примената на овој закон продолжува да ја врши функцијата до истекот на мандатот за кој е именуван.

Член 3

Одредбите од членот 1 од овој закон кои се однесуваат на условот за познавање на странски јазик ќе започнат да се применуваат по две години од денот на влегувањето во сила на овој закон.

Член 4

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“, а ќе започне да се применува по една година од денот на влегувањето во сила на овој закон.

ПРЕОДНИ И ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ
од Законот за изменување и дополнување на Законот
за заштита од јонизирачко зрачење и радијациона сигурност
("Службен весник на РМ" бр.149/15)

Член 5

Подзаконскиот акт утврден со овој закон ќе се донесе во рок од 30 дена од денот на влегувањето во сила на овој закон.

Член 6

Овој закон влегува во сила со денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

ПРЕОДНИ И ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ
од Законот за изменување и дополнување на Законот
за заштита од јонизирачко зрачење и радијациона сигурност
("Службен весник на РМ" бр.37/16)

Член 8

Подзаконскиот акт утврден со овој закон ќе се донесе во рок од 30 дена од денот на влегувањето во сила на овој закон.

Член 9

Започнатите постапки до денот на започнување на примената на овој закон ќе завршат согласно со законот по кој биле започнати.

Член 10

Одредбите од членовите 2, 3, 4, 5, 6 и 7 од овој закон ќе започнат да се применуваат со започнувањето на примената на Законот за општа управна постапка, согласно со членот 141 од Законот за општа управна постапка („Службен весник на Република Македонија“ број 124/15).

Член 11

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

ПРЕОДНИ И ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ
од Законот за изменување и дополнување на Законот
за заштита од јонизирачко зрачење и радијациона сигурност
(“Службен весник на РМ” бр.83/18)

Член 3

Одредбите од членот 4-а став (4) точка 5) од Законот за заштита од јонизирачко зрачење и радијациона сигурност („Службен весник на Република Македонија“ број 48/2002, 135/2007, 53/11, 164/13, 43/14, 149/15 и 37/16) и одредбите од членот 1 од овој закон со кој членот 4-а став (4) точка 5) се дополнува со нова алинеја 6, нема да се применуваат од денот на влегувањето во сила на овој закон до 1 септември 2018 година.

Член 4

Директорот кој е именуван во периодот од денот на влегувањето во сила на овој закон до 1 септември 2018 година, е должен да го исполни условот за познавање на англиски јазик најдоцна во рок од една година од денот на неговото именување.

На директорот кој нема да го исполни условот за познавање на англиски јазик во рокот утврден во ставот 1 на овој член му престанува мандатот.

Член 5

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.